

Verkiezingsprogramma ChristenUnie-SGP
Noord-Brabant 2019-2023

‘Het goede zoeken voor Brabant’

Inleiding

Voor u ligt het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie-SGP. De ChristenUnie en de SGP zullen in maart 2019 opnieuw met een gezamenlijke lijst deelnemen aan de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Dat doen wij met een sterke motivatie om als christen een bijdrage te leveren aan onze maatschappij in gehoorzaamheid aan Onze Vader In De Hemel. Wij leven in een wereld vol kansen en mogelijkheden, maar tegelijkertijd zijn er grote uitdagingen, wereldwijd en in de regio, die van de politiek en het bestuur van ons land een daadkrachtig optreden vraagt. De veranderingen in het klimaat en de sterke aanwijzingen dat menselijk handelen de ontwikkeling van milieu en klimaat ernstig beïnvloeden rechtvaardigen dat landelijk en provinciaal maatregelen worden getroffen. Daarnaast zien wij een verharding in de maatschappij door toenemende criminaliteit en een verschraving van sociale verbanden en onderlinge omgang.

De ChristenUnie-SGP wordt geïnspireerd door het Woord van God. Deze Bijbelse bron inspireert ons om een bijdrage te leveren aan onze maatschappij en het goede te zoeken voor onze naasten. Wij streven naar een maatschappij waar burgers veilig zijn, zich als individu mogen ontwikkelen en waarin een evenwicht wordt gevonden tussen het eigenbelang en de zorg voor onze wereld en voor elkaar.

In dit document formuleert de ChristenUnie-SGP haar programma voor de komende vier jaren. Als het aan de ChristenUnie-SGP ligt zullen wij in de komende jaren belangrijke keuzes moeten maken voor behoud van het milieu, een leefbare samenleving en een gezonde evenwichtige economie. Die keuzes willen wij maken op verschillende beleidsgebieden. Per beleidsterrein zullen wij uitleggen wat ons motiveert, welke analyse we maken van de huidige maatschappij en welke maatregelen in de komende jaren noodzakelijk of gewenst zullen zijn. Ons gebed is het goede kunnen doen voor onze provincie.

's-Hertogenbosch, 1 december 2018

Uw Koninkrijk kome...

Hoofdstuk 1 – Bestuur

Onze ChristenUnie-SGP-politici kenmerken zich door grote maatschappelijke betrokkenheid, verankerd in een op de bijbel gebaseerde motivatie. De ChristenUnie-SGP wil bestuurders en volksvertegenwoordigers tot hun recht laten komen, ieder op hun eigen plaats in de maatschappij met het doel een goede leefomgeving te bewerkstelligen met oog voor de zwakkeren in de samenleving, voor het milieu en voor het behoud van persoonlijke vrijheid en veiligheid.

Naar de opdracht die wij voelen willen we opkomen voor natuur en de zwakken in onze samenleving. Dit vraagt een krachtig en goed georganiseerd bestuur, waarbij de onderlinge verhoudingen tussen de verschillende bestuurslagen helder is geformuleerd. Uitgangspunt is daarbij dat gemeenten zo veel mogelijk hun autonomie behouden, doch dat wordt samengewerkt als dat voor een effectief bestuur noodzakelijk is.

Zo heeft de ChristenUnie-SGP in de afgelopen jaren met grote regelmaat het provinciebestuur gewezen op haar rol in de maatschappij. De provincie moet niet wegstappen bij grote maatschappelijke problemen zoals drugscriminaliteit, mensenhandel of milieuschade. Het bestuur moet transparant zijn. Het bestuur moet integer zijn en bij haar besluitvorming mag geen sprake zijn van dubbele agenda's. Als we moeten ingrijpen in de intensieve veehouderij, dan doen we dat eerlijk en proportioneel met oog voor de gevolgen voor vele agrarische gezinnen. Daarnaast streven wij naar een democratisch gelegitimeerd bestuur, zowel als het gaat om de inrichting van het provinciaal bestuur en provinciale organisaties als bij besluitvorming over gemeentelijke samenwerkingen.

Een goed bestuur vergt in de eerste plaats dat bestuurders en ambtenaren betrouwbaar en integer zijn. De provincie draagt zorg voor heldere regelgeving en biedt burgers en inspraakorganen alle ruimte voor inspraak en participatie. Het provinciaal bestuur stelt zich toetsbaar op, hetgeen blijkt uit de organisatie van de samenwerking tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten en de bereidheid toetsbaar te zijn op het gevoerde beleid. De provincie draagt er ook zorg voor dat het bestuur over verschillende gemeenschappelijke regelingen en provinciale stichtingen transparant en toetsbaar is en dat wordt voorkomen dat door bestuurlijke constructies de Provinciale Staten worden belemmerd in hun rol als democratisch gekozen toezichthouder. Waar nodig zal de provincie leiding moeten nemen in het organiseren van toezicht op omgevingsdiensten en andere samenwerkingsorganisaties.

Voor een effectief bestuur is ook noodzakelijk dat wordt samengewerkt daar waar nodig dan wel noodzakelijk. Er is dan ook ruimte voor bestuurlijke samenwerking en voor gemeentelijke fusies. Daarbij stelt de ChristenUnie-SGP de randvoorwaarde dat het besluitvormingsproces zorgvuldig verloopt en voldoende draagvlak heeft bij de bevolking. De provincie zal in beginsel waar nodig aandringen op samenwerking, doch die samenwerking niet opdringen.

Aan de provincie komt ook de taak toe om toezicht te houden op het bestuur van gemeenten. Daar waar de provincie optreedt als toezichthouder zal in de eerste plaats een

beroep worden gedaan op de verantwoordelijkheid van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen. Uitgangspunt is dat bestuurders elk binnen hun eigen taakgebied in staat worden geacht hun taken uit te voeren binnen een gezamenlijk gekozen beleidsvisie. Dat neemt niet weg dat de provincie haar verantwoordelijkheid zal moeten nemen als dat in het in het maatschappelijke belang is vereist.

De eerder genoemde bestuurlijke samenwerking wordt ook gerealiseerd door een gemeenschappelijke visie op de leefomgeving. De ChristenUnie-SGP staat voor een Omgevingsvisie die ziet op een integrale visie op de ontwikkeling van de regio beoogt. De op te stellen programma's om die visie ten uitvoer te brengen en verordeningen zullen niet enkel moeten gaan over infrastructuur, economie en milieu, maar bieden ook ruimte voor sociaal beleid, zoals het bestrijden van mensenhandel en het voorkomen van verpaupering of verschraling van voorzieningen in krimpgebieden. Daarnaast zullen de programma's ook zo veel mogelijk gericht zijn op het bewaren van cultureel erfgoed en het bijdragen aan een effectieve bestrijding van criminaliteit.

Een betrokken provinciebestuur vereist voorts dat aandacht is voor de bestrijding van criminaliteit en ondermijning. De ChristenUnie-SGP vindt het noodzakelijk een zorg van de provincie dat burgemeesters in de provincie ongehinderd en zonder dreiging hun werk kunnen doen.

Regelmatige herijking van de eigen Omgevingsvisie en de uitvoering van programma's is noodzakelijk. De provincie zal moeten voorzien in een transparante cyclus van besluitvorming om zo de rechtszekerheid van burgers te vergroten en om te voorkomen dat regelgeving de ontwikkeling van de regio in de weg komt te staan.

Speerpunten:

1. Meer democratisch toezicht op provinciale uitvoeringsorganisaties, al dan niet samen met gemeenten.
2. Een transparant en toegankelijk bestuur dat zich vooral dienend en kaderstellend opstelt.
3. Gemeentelijke samenwerking moet worden ondersteund door de lokale bevolking.
4. Goede communicatie door de provincie met de burgers over genomen en nog te nemen besluiten.

Hoofdstuk 2 – Ruimtelijke Ordening

Ruimte geven aan elkaar om zelf te leven en te ontwikkelen, dat komt in de meest letterlijke zin van het woord naar voren als het gaat om ruimtelijk beleid. Wij beschouwen het als een zegen dat we in een mooi land leven, rijk aan natuur, vruchtbare voedingsbodem, water en plaats om te leven naar Gods Wil op deze Aarde. Die gaven brengt echter ook een verantwoordelijkheid met zich mee als het gaat om het bewaren van de natuur en de leefomgeving en de bereidheid om te delen en samen te leven met anderen. Daarbij zijn wij rentmeester van de schepping.

Tot op heden heeft de provincie een beleid gevoerd dat er op was gericht dat dorpskernen strikt binnen de contouren van de bebouwde kom mochten bouwen. Die strikte handhaving belemmert waar nodig te zorgen voor bebouwing voor bijzondere doelgroepen, zoals ouderen die graag kleiner willen wonen in hun eigen dorp. Daardoor is de doorstroming van koopwoningen naar jongere generaties voor een groot deel stilgevallen, wat gevolgen heeft voor de leefbaarheid van de dorpswijken en de kleine kernen.

De omgevingswet die in 2021 in werking zal treden moet leiden tot een cultuuromslag in denken en doen en gaat ruimte geven aan allerlei initiatieven. Bij alles wat met ruimte te maken heeft gaat het ook om veiligheid, duurzaamheid en om sociaal beleid. Dit geldt voor alle onderdelen van het ruimtelijk beleid, maar met name bij wonen, werken en als het gaat om regionale samenwerking.

Als het om wonen gaat streeft de ChristenUnie-SGP naar een duurzame op de toekomst gerichte woningbouwontwikkeling. Voor ouderen komt ruimte voor een combinatie van wonen en zorg in de nabijheid van hun eigen leefomgeving. Verder is er aandacht voor de instandhouding van leefbaarheid en bewoonbaarheid van kleine kernen. De spreiding van woningbouw wordt niet enkel vanuit het principe van vraag en aanbod bepaald, maar het beleid is gericht op een goede spreiding van woningbouw in steden en dorpen. Woningbouw vindt eerst en vooral plaats door inbreiding in bestaande woonkernen en door herinrichting van ongebruikt bedrijfspvastgoed. In de Brabantse Agenda Wonen komt aandacht voor sociale woningbouw, nieuwe woonvormen voor studenten en ouderen.

De provincie biedt ruimte voor de ontwikkeling van bedrijvigheid in de provincie. Tegelijkertijd zijn we terughoudend met de uitgifte van nieuwe bouwkavels ten koste van natuur. De ChristenUnie-SGP zal in de eerste plaats inzetten op de herstructurering en verbetering van bestaande industrieterreinen en het stimuleren van meervoudig en intensief ruimtegebruik van bedrijventerreinen. Om die reden moet het eenvoudiger worden om aan bestaande bebouwing nieuwe bestemmingen te geven. Een belangrijke randvoorwaarde bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen is de toegankelijkheid voor openbaar vervoer en een goede ontsluiting door rand- of rondwegen. De ChristenUnie-SGP wil dat de provincie bijdraagt aan een goed vestigingsklimaat, echter bij met name de vestiging van grote, arbeidsintensieve ondernemingen dient de randvoorwaarde te gelden dat die bedrijven zich enkel in de provincie mogen vestigen als sprake is van een voldoende uitgewerkt sociaal beleid en uitbuiting actief wordt bestreden.

De ChristenUnie-SGP streeft naar een evenwichtige ontwikkeling van de agrarische sector binnen de geldende milieunormen en gericht op duurzame landbouw en veeteelt. De ChristenUnie-SGP stimuleert de opkomst van de meer kleinschalige milieubewuste boerenbedrijven en de ontwikkeling van de lokale economie met een ruim aanbod van regionale producten in de Brabantse detailhandel.

De ChristenUnie-SGP ziet geen ruimte voor de verdere ontwikkeling van grote shoppingcentra buiten de (klein)stedelijke kernen. De ontwikkeling daarvan leidt tot een ongewenste verschuiving van winkelgebieden naar het buitengebied en zorgt voor een verslechtering van de leefbaarheid in steden.

De ChristenUnie-SGP vindt regionale samenwerking noodzakelijk voor een duurzame ontwikkeling van de regionale economie. Meer regionale samenwerking zal leiden tot een duurzamere economie met een positieve uitwerking op mobiliteit. Het voorbeeld van Tilburg en Waalwijk die samen de logistieke hotspot van Brabant zijn verdient navolging in andere sectoren. Een goede spreiding van economie in de provincie vereist echter meer aandacht voor de M7 (de middelgrote steden waaronder steden als Roosendaal, Waalwijk en Bergen op Zoom) en minder focus op de B5 (de grote steden Den Bosch, Tilburg, Helmond, Breda en Eindhoven). De ChristenUnie-SGP stimuleert de verdere ontwikkeling van economische hotspots, zoals de High Tech Campus in Eindhoven en de Maintenance Valley in Woensdrecht. De ontwikkeling van economische hotspots is echter niet voor alle sectoren de oplossing. De verdere ontwikkeling van de foodindustrie moet niet beperkt worden tot één regio, maar moet zich kunnen vestigen op plaatsen waar grondstoffen voorhanden zijn of de vraag aanwezig is.

Speerpunten:

1. Meer ruimte voor bouwen in kleine kernen om doorstroming in dorpen te bevorderen.
2. Grote ondernemingen mogen zich enkel in de provincie vestigen als sprake is van een voldoende uitgewerkt sociaal beleid en uitbuiting actief wordt bestreden.
3. Meer aandacht voor de regio's buiten de B5 en een goede ontsluiting voor kleine, meer afgelegen dorpen en steden.
4. Meer ruimte voor herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.
5. In de Brabantse Agenda Wonen komt aandacht voor sociale woningbouw, nieuwe woonvormen voor studenten en ouderen.

Hoofdstuk 3 - Landbouw, natuur en landschap

Brabant heeft een rijke natuur en wij kunnen daar in ruime mate van genieten. Vele Brabanders kunnen hun Dagelijks Brood verdienen met werk en wij mogen genieten van ruime opbrengsten van wat onze landerijen en agrarische bedrijven opbrengen. We mogen daarom blij zijn met een sterke agrarische sector in onze regio die de waardering en draagvlak van de politiek verdient.

Toch kan niet worden ontkend dat de huidige agrarische bedrijvigheid veel vraagt van de natuur en ten koste kan gaan van de leefomgeving. Helaas is de praktijk van het huidige provinciale landbouwbeleid dat de grote agrarische bedrijven kunnen floreren ten koste van de kleinschaligere boerenbedrijven. Wij staan voor een gezonde, sterke sector met draagvlak en waardering van de omgeving. Daarbij komt dat de natuur zich beter ontwikkelt als de provincie aandacht heeft voor de instandhouding van de weidevogels in de provincie door subsidies te verlenen voor agrarisch natuur- en akkerrandenbeheer.

De ChristenUnie-SGP vindt een omslag nodig naar kringlooplandbouw met een duurzame aandacht voor en aansluiting aan de natuur en het landschap. Boerenbedrijven zullen hun bijdrage moeten leveren aan het terugdringen van stikstofemissie, doch proportioneel en realistisch en ook in gelijke tred met alle bedrijven die bijdragen aan stikstofemissie. Het huidige beleid van de provincie gaat ten koste van ruim 800 agrarische bedrijven die de versnelde aanpassing van de stallen niet kunnen betalen. Het huidige provinciale beleid moet worden opgeschort omdat het evenwichtigheid mist en omdat het leidt tot een ongewenste kaalslag van juist kleinschalige, lokaal opererende boerenbedrijven. Bij de handhaving van emissieregelgeving dient de provincie zich te verzekeren van een adequate meetsystematiek naar uitstoot en uitspoeling van stikstof door (boeren)bedrijven. Het is ongewenst dat verregaande consequenties van beleid worden gebaseerd op ondeugdelijke of erg beperkte meetgegevens.

Tevens moet er aandacht zijn voor een goede mestverwerking. De ChristenUnie-SGP stimuleert dat mestoverschotten worden verwerkt in de eigen regio. Het is niet gewenst dat Brabantse bedrijven op grote schaal mest verwerken van bedrijven buiten de provincie. Dat brengt onevenwichtigheid in de belasting van het milieu.

Bij de ontwikkeling van de agrarische sector zal ook ruimte moeten worden geboden aan de toekomst van jonge boeren met innovatieve bedrijfsconcepten. De jongeboerenregeling moet actief worden gesteund en benut door de provincie. De ChristenUnie-SGP ziet dat de ontwikkeling van de agrarische sector vraagt om maatwerk voor regio's en dat binnen de provincie ruimte komt voor verschillende regionale landbouwvisies. Daarmee wordt voorkomen dat de terechte zorg over de intensieve veeteelt in Oost-Brabant in de beleidsbepaling onnodig negatief doorwerkt voor de boerenbedrijven in andere delen van Brabant.

Om de opkomst van de regionale kringlooeconomie te stimuleren bepleit de ChristenUnie-SGP de opbouw van een actieprogramma "eet uit je streek".

De ChristenUnie-SGP wil een verbinding maken tussen de agrarische sector en de alom aanwezige natuur. Daarnaast moeten natuurgebieden toegankelijk blijven voor publiek. Wel draagt de ChristenUnie-SGP zorg voor voldoende toezicht in natuurgebieden om (drugs)afvaldumping en ander asociaal gedrag in ons buitengebied te bestrijden. Ook moeten organisaties die hun natuurgebieden openstellen voor publiek in voldoende mate gesteund worden in het beheer van de natuur. De provincie zal daarnaast zorgdragen voor een meer eerlijke regeling van vergoeding van wildschade.

De ChristenUnie-SGP wil een deltaplan Biodiversiteit opstellen in samenwerking met natuurbeheerders en de agrarische sector. Dit is noodzakelijk omdat verschillende maatregelen en milieubelastingen leiden tot een zorgwekkende verkleining van de biodiversiteit.

Speerpunten:

1. De provincie moet meer geld vrijmaken voor natuurinclusieve landbouw, agrarisch natuur- en akkerrandenbeheer en ondersteuning van provinciale natuurorganisaties.
2. De provincie geeft een structurele vergoeding aan natuurbeheerorganisaties van € 17,00 per m² voor toezicht in de natuurgebieden.
3. De termijn waarop boeren moeten voldoen aan de aangescherpte stikstofmaatregelen voor boeren worden verlengd.
4. De provincie neemt het initiatief voor een programma "Eet uit je streek".

Hoofdstuk 4 - Economie en Arbeidsmarkt

Op dit moment kunnen wij dankbaar zijn voor een groeiende economie. Dat is niet vanzelfsprekend en we mogen onze welvaart dan ook koesteren als een groot goed. De ChristenUnie-SGP beschouwt welvaart en groei niet als een verdienste. Dat leert ons dat we ook in goede tijden niet voor onszelf moeten leven, maar dat we in staat moeten zijn te delen met mensen die het minder hebben dan ons. Dat besef maakt ons bescheiden, geeft ons verantwoordelijkheid om onze welvaart niet als vanzelfsprekend te aanvaarden en het verplicht ons om dezelfde kansen te geven alle deelnemers in onze maatschappij, ongeacht zijn of haar afkomst.

De ChristenUnie-SGP moet vaststellen dat op dit moment de economische groei teveel de motivatie is voor besluitvorming. De provincie heeft de afgelopen jaren moeite gedaan voor de komst van grote bedrijven, maar heeft daarbij de sociale gevolgen, zoals huisvestingsproblemen voor grote groepen arbeidsmigranten, onvoldoende onderkend. Ook is onvoldoende toezicht geweest op de vraag of verdere groei gelet op de belasting van het milieu verstandig is.

Bij de ontwikkeling van onze economie zal de ChristenUnie-SGP inzetten op een duurzame ontwikkeling. De ChristenUnie-SGP stimuleert de circulaire economie en zal aandacht blijven vragen voor goed onderwijs, de positie van arbeidsmigranten, en de strijd tegen mensenhandel.

De ChristenUnie-SGP wil dat goede huisvesting voor arbeidsmigranten gegarandeerd wordt door de voor hen verantwoordelijke werkgevers, eventueel in overleg met gemeenten en woningbouwverenigingen. Daarbij is een goede spreiding van arbeidsmigranten noodzakelijk om sociale ongelijkheid tussen wijken in dorpen en steden te voorkomen.

De ChristenUnie-SGP benadrukt dat de aanzuigende werking van onze economie voor arbeidsmigranten gemakkelijk kan leiden tot uitbuiting en mensenhandel. De provincie zal het tot haar verantwoordelijkheid moeten rekenen dat in Brabant gevestigde bedrijven voldoen aan de normen van sociaal beleid zoals wij dat in Nederland mogen verwachten.

Om een duurzame economische groei te waarborgen wil de ChristenUnie-SGP innovatie en ontwikkeling van de regionale economie blijven stimuleren. Daarbij geeft de ChristenUnie-SGP prioriteit aan de ontwikkeling van energie-innovatie. De ChristenUnie-SGP zal daarbij tevens rekening houden met de ontwikkeling van minder welvarende delen van de provincie, onder meer door de bereikbaarheid te waarborgen en door eventuele ondersteuning van de ontwikkeling van wifi en breedband. Ook zal de ChristenUnie-SGP ruimte bieden aan innovatie en kwalitatieve ontwikkeling van de agrarische sector.

De ChristenUnie-SGP wil bijdragen aan een goed vestigingsklimaat voor bedrijven in Brabant, met name in de gebieden waar sprake is van teruglopende werkgelegenheid.

Speerpunten:

1. Bedrijven worden gestimuleerd om hun bijdragen aan de circulaire economie te vergroten.
2. De provincie stimuleert de groei van bedrijvigheid in krimpregio's door een goede infrastructuur en door te voorzien in de aanleg van goede communicatievoorzieningen, zoals een dekkend netwerk voor mobiele telefonie en glasvezel.

Hoofdstuk 5 - Verkeer & Vervoer

Mobiliteit is in de afgelopen decennia in onze maatschappij een soort recht en eerste levensbehoefte geworden. Reizen en transport zijn belangrijk geworden voor werk, recreatie en ontwikkeling. De ChristenUnie-SGP vindt het belangrijk dat onze mobiliteit in evenwicht is met de belasting van het milieu en dat de Brabantse wegen veilig zijn.

In de afgelopen decennia is het beleid er altijd op gericht om ruimte te bieden aan steeds meer mobiliteit. Daarbij werd vooral aandacht gegeven aan de auto en, in mindere mate, aan het openbaar vervoer. Op dit moment ontbreekt een duurzame visie op de verdere ontwikkeling van mobiliteit, rekening houdend met milieubelasting en met de wensen van burgers. Daardoor en door de groeiende economie dreigt opnieuw het probleem van vastlopende wegen en extra, ongewenste milieubelasting.

De ChristenUnie-SGP is eerlijk: op dit moment zijn er nog te weinig echte alternatieven. De technologische ontwikkeling heeft nog tijd nodig voor een voor iedereen bruikbare energieneutrale vervoersvoorziening en ook bij het openbaar vervoer ontbreekt op dit moment de echte oplossing. Het is daarom van het grootste belang dat de zoektocht naar nieuwe mobiliteitsoplossingen worden ondersteund en gestimuleerd. Het kan daarbij gaan om technologieën die de doorstroming bevorderen (dynamisch verkeersmanagement), maar ook om de verdere ontwikkeling van meer en betere elektrische en zelfrijdende auto's en bussen. Intussen moet de provincie investeren in een goede aansluiting tussen verschillende soorten vervoer. Zo wil de ChristenUnie-SGP dat P&R-voorzieningen worden verbeterd en worden voorzien van laadpalen. Er moet aandacht zijn voor het energieneutraal maken van voorzieningen door de combinatie van ledverlichting en het opwekken van energie op geluidswallen en het wegdek. Verder pleit de ChristenUnie-SGP voor meer aandacht voor veiligheid door educatie en aanpak van verkeersonveilige situaties.

Tegelijkertijd ziet de ChristenUnie-SGP mogelijkheden om het gebruik van de fiets te stimuleren. Bij de ontwikkeling van infrastructuurproject moet een fietstoets worden uitgevoerd. We willen ruimte bieden aan de snelle fietsers door de aanleg van snelfietspaden om zo ook voor de lange afstanden een alternatief te bieden voor de auto.

De ChristenUnie-SGP ziet daarnaast het belang van verdere ontwikkeling van openbaar vervoer. De provincie dient zorg te dragen voor een betaalbaar en toegankelijk regionaal overnetwerk. Daarbij moet aandacht zijn voor de leefbaarheid van de kleine kernen in het landelijk gebied. Verdere innovatie van het openbaar vervoer is noodzakelijk, met name om de kleine kernen bereikbaar te houden en om het openbaar vervoer efficiënt in te zetten. Onderwijs- en zorginstellingen dienen goed bereikbaar te zijn via het openbaar vervoer. Tussen Breda en Utrecht dient een robuuste OV-verbinding te komen.

De ChristenUnie-SGP wil ook de binnenvaart zoveel mogelijk faciliteren. Hierbij denken wij aan goede en voldoende havenfaciliteiten, zoals in Moerdijk en Werkendam, maar ook aan veilige en goed onderhouden provinciale vaarwegen. Wij staan voor het stimuleren van goederenvervoer per water en zien dan ook kansen voor de maritieme sector die breed vertegenwoordigd is in het noorden van onze provincie.

Het goederenvervoer per spoor dient zoveel mogelijk van de Brabantroute geweerd te worden en te worden geleid via de daarvoor aangelegde Betuweroute. Daarnaast streeft de provincie in samenspraak met ProRail naar veilige, bij voorkeur ongelijkvloerse spoorwegpassages.

Speerpunten:

1. De provincie zet bij concessieverlening in op elektrisch busvervoer en bereikbaarheid met openbaar vervoer in heel Brabant.
2. Er komt een robuuste OV-verbinding Breda-Utrecht.
3. De provincie stimuleert de binnenvaart door goede en voldoende havenfaciliteiten en toezicht op goed onderhoud van vaarwegen.
4. De provincie ondersteunt actief initiatieven om autorijden schoner te maken, zoals meer ondersteuning van elektrisch rijden, het energiezuinig maken van de openbare verlichting en het gebruik van wegen en geluidswallen voor energieopwekking.
5. De provincie zorgt voor een uitgebreid netwerk van snelfietsverbindingen in Brabant.

Hoofdstuk 6 - Energie en klimaat

Het provinciale energie- en klimaatbeleid van de ChristenUnie-SGP staat in het teken van de Bijbelse opdracht om te bouwen en te bewaren. Wij zijn geen verbruikers van de schepping, maar beheren deze in het besef dat we met respect om moeten gaan met de schepping zodat we haar op een goede manier door kunnen geven aan volgende generaties.

Een goed milieubeheer vraagt van ons dat we de aarde niet uitputten of overbelasten. We houden steeds voor ogen dat ontwikkelingen een duurzame bijdrage moeten leveren voor deze generatie en toekomstige generaties. We moeten echter vaststellen dat wij in dat opzicht jegens de generaties na ons een enorme Schuld hebben Opgebouwd. De provincie heeft een rol bij een effectieve beperking van de milieubelasting. Wat nodig is overstijgt de mogelijkheden van de gemeenten binnen de provincie terwijl het ongewenst is passief de maatregelen van de nationale overheid af te wachten. De provincie kan nu al effectief bijdragen aan de structurele vermindering van de CO₂ uitstoot, de opwekking van duurzame energie, het creëren van een betere luchtkwaliteit en het aanpassen aan een veranderend klimaat.

De ChristenUnie-SGP staat voor een eenduidig beleid in alle Brabantse gemeenten als het gaat om de energietransitie. Dat leidt tot hoge kosten, maar biedt tevens kans op economische groei door de investeringen in duurzame energie. Daarnaast zal door een goede impuls vanuit de provincie de innovatiekracht in de sector worden gestimuleerd.

De ChristenUnie-SGP streeft ernaar dat de provincie kan voldoen aan eisen voor de internationale klimaatdoelen. Dat betekent dat de provincie in 2050 klimaatneutraal zal moeten zijn. Daarbij is de transitie van gas en elektriciteit uit fossiele brandstoffen naar groene, duurzame stroomvoorzieningen zoals wind- en zonne-energie van groot belang. We moeten echter verwachten dat de kosten hoog zullen zijn, doch tegelijkertijd zal het voor veel nieuwe werkgelegenheid zorgen. De provincie draagt er zorg voor dat bij de uitwerking van het beleid alle inwoners uit alle lagen van de bevolking kunnen profiteren van deze transitie. Tegelijkertijd zorgt de provincie er in haar beleid zoveel mogelijk voor dat de energietransitie niet bijdraagt aan het vergroten van de economische ongelijkheid.

Om alle doelstellingen te realiseren wil de ChristenUnie-SGP dat de provincie in de komende jaren de doelstelling realiseert dat in 2030 minimaal 50% van de benodigde energie in Brabant wordt opwekt, gekoppeld aan de innovatiekracht en de economische stimulans die dit oplevert. De provincie geeft hierbij zelf het goede voorbeeld in het reduceren van de CO₂ uitstoot. Er wordt een actieplan ontwikkeld om de hele provinciale organisatie klimaatneutraal te laten zijn in 2050. Nieuwe provinciale infrastructuur wordt alleen nog klimaatneutraal aangelegd. De provincie ontwikkelt ook ruimtelijke beleid voor de opslag van energie.

De provincie stimuleert de afbouw van het gebruik van fossiele brandstoffen. Voor de benodigde energietransitie wordt 1 miljard euro vrijgemaakt voor een energiesubsidiefonds. Ook gemeenten worden gestimuleerd bij te dragen aan het fonds. Het geld van de provincie

is afkomstig uit de Essent-gelden, geld dat nu veelal in andere fondsen is ondergebracht, soms zelfs buiten de provincie. De investering van provincie zal moeten plaatsvinden in samenspraak met de gemeenten en zal bestaan uit subsidies of (renteloze) leningen aan gemeentes, bedrijven en particuliere huishoudens die hun bedrijfspand of woning van het gas af willen halen, of anderszins willen investeren in een klimaatneutraal Brabant.

De provincie zal tevens leiding moeten nemen in de discussie over alle voor de energietransitie noodzakelijke maatregelen en investeringen. Er zullen gevolgen zijn voor ruimte, zoals bijvoorbeeld de verandering in het landschap door de komst van windmolens. Het is daarom belangrijk om lokaal draagvlak te organiseren. De provincie zet zich maximaal in om lokaal draagvlak te realiseren door bewoners en bedrijven nauw te betrekken bij bijv. de plaatsing van windmolens en zonnepaneelvelden. Opbrengsten uit nieuwe energie dienen terug te vloeien naar de omwonenden. Om een goede regie te hebben op alle ontwikkelingen organiseert de provincie “regionale energietafels” om afstemming tussen gemeenten, waterschappen en netbeheerders te faciliteren en om het overleg over energie- en klimaatambities te in goede banen te leiden.

De provincie voorkomt dat woningbouwverenigingen G-label woningen verkopen in plaats van renoveren, bijvoorbeeld door in de prestatieafspraken op te nemen dat alleen woningen met minimaal een C-label verkocht mogen worden. Tevens zal de provincie de provinciale wegen versneld voorzien van slimme (led)verlichting en de toepassing ervan op andere wegen in de provincie stimuleren.

Speerpunten:

1. De provincie maakt van de Essentgelden 1 miljard euro vrij voor fondsen die nodig zijn om de noodzakelijke energietransitie te stimuleren en ondersteunen.
2. De provincie ondersteunt particuliere woningbezitters en bedrijven met subsidies of gunstige leningen om huizen en panden energieneutraal te maken.
3. De provincie voorkomt met het maken van prestatieafspraken dat woningbouwverenigingen G-label woningen verkopen in plaats van renoveren. Woningbouwverenigingen mogen alleen woningen met minimaal een C-label in de woningmarkt te koop aanbieden.
4. Het inkoopbeleid van de provincie richt zich op het stimuleren van circulair en CO₂-arm produceren.

Hoofdstuk 7 - Financiën

De ChristenUnie-SGP staat voor een zorgvuldige begroting, waarin de reguliere inkomsten de reguliere uitgaven overstijgen. In tijden van economische meewind moeten we niet In de Verleiding Komen om onnodige uitgaven te doen of minder zorgvuldig met de begroting om te gaan. Bovendien is een spaarzame instelling noodzakelijk om structureel gelden te reserveren voor de belangrijke uitdagingen van de komende jaren, zoals de transitie van gas naar duurzame energie en de te nemen maatregelen om voorbereid te zijn op de wijzigende klimatologische omstandigheden.

Sinds in 2009 de provincie door de verkoop van Essent beschikt over ruime financiële middelen. Daardoor lijken de mogelijkheden binnen de provincie onbeperkt. Wat ontbreekt is een eenduidige visie over de wijze waarop de verworven gelden ten goede kunnen worden gebracht voor de burgers van de provincie. Uiteraard is het verstandig om spaarzaam om te gaan met algemene middelen, maar inmiddels is duidelijk dat juist op het terrein van energie grote uitdagingen gaan komen.

De ChristenUnie-SGP wil een bedrag van 1 miljard aan financiële middelen vrijmaken voor de energietransities. Daarnaast is er reden voor een investering van 2,5 miljoen euro per jaar te doen in het bestrijden van de georganiseerde criminaliteit (met name drugscriminaliteit en mensenhandel). De ChristenUnie-SGP zal gedurende de komende periode met de stofkam door alle provinciale uitgaven heengaan en (opnieuw) bezien of deze uitgaven op effectieve wijze bijdragen aan de realisatie van de beoogde doelstellingen.

De provincie gaat zorgvuldig om met de middelen die haar zijn toevertrouwd. Bestaande en toekomstige reserves worden gereserveerd voor belangrijke transitieprocessen die op de provincie afkomen, zoals het sluiten van de gaskraan en de wijziging van het klimaat. Solidariteit is een belangrijk uitgangspunt van het financieel beleid. Nieuwe keuzes m.b.t. allocatie van gelden zullen zoveel mogelijk in samenspraak met de gemeenten worden gemaakt. Ook zal de provincie gebruik maken van de mogelijkheid om jaarlijks een inflatiecorrectie toe te passen op de opercenten bij motorrijtuigenbelasting.

De toewijzing van grote bedragen als voorzieningen voor verschillende fondsen zal worden geheralloceerd met het doel om ruimte te creëren t.b.v. het voorgestelde nieuwe beleid. Provinciale economische subsidieregelingen zullen opnieuw worden overwogen en prioriteit zal worden gegeven aan energie, de innovatie van infrastructuur, onderwijs, en OV. Hiervoor zullen de zgn. stimuleringsgelden worden ingezet.

Provinciaal beleid wordt voorbereid door provinciale beleidsambtenaren. Dit wordt niet uitbesteed aan professionele partijen, tenzij dat gelet op het vereiste expertise niet anders mogelijk is. Op deze wijze wordt voorkomen dat de provinciale organisatie kennis verliest. Tevens zal een kostenreductie gerealiseerd worden.

Speerpunten:

1. Alle fondsen van de provincie worden opnieuw bepaald met het doel 1 miljard euro beschikbaar te stellen voor de energietransitie.
2. De provinciale infrastructuur, met name bij nieuwe trajecten, wordt versneld toekomstbestendig gemaakt met de aanleg van ledverlichting en energieopwekking bij geluidswallen en wegen.
Het glasvezelnetwerk in de provincie wordt 100% dekkend gemaakt. Daarom wordt het breedbandfonds in ere hersteld.
3. De motorrijtuigenbelasting wordt jaarlijks geïndexeerd met de inflatie.

Hoofdstuk 8 - Veiligheid, criminaliteit en ondermijning

Iedereen in Brabant, bewoner, of gast, dient zich binnen de provinciegrenzen te allen tijde veilig te kunnen voelen. Hiertoe is het nodig om randvoorwaarden die de veiligheid van de leefomgeving bevorderen in stand te houden en waar nodig te creëren. Daar tegenover zal alles wat het gevoel van veiligheid ondermijnt, zo effectief mogelijk worden tegengegaan. Brabant heeft landelijk gezien erg veel last van drugsgerelateerde criminaliteit. De ChristenUnie-SGP wil Brabant definitief Verlossen van de georganiseerde Criminaliteit en zet in op een intensieve samenwerking tussen alle betrokken partijen, zoals politie, gemeenten, Openbaar Ministerie, belastingdienst en FIOD.

De provincie Brabant is om goede redenen de strijd aangeboden tegen de toegenomen drugscriminaliteit, de dumpingen van afval en ondermijning van onze economie. Echter, gezien de omvang van de financiële middelen die door de provincie beschikbaar zijn gesteld, ontbreekt nog immer het gevoel van urgentie, waarvoor onze partijen al sinds actie op het Raadhuisplein in Eindhoven in 2011 de aandacht vragen.

De ChristenUnie-SGP pleit voor extra ondersteuning van de Taskforce Brabant Zeeland, die een belangrijke invulling geeft aan de bestrijding van drugsgerelateerde criminaliteit en aan ondermijning. Daarnaast wordt ingezet op stimulering van de bewustwording bij het publiek en het delen van kennis en expertise op dit gebied via extra ondersteuning van het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC). Voor het werk van de Taskforce en het RIEC dient een bedrag van 2,5 miljoen euro per jaar beschikbaar te worden gesteld. Overige criminele en ondermijnende acties en activiteiten worden eveneens met harde hand bestreden. Naast het terugdringen van de drugscriminaliteit is het tegengaan van mensenhandel een tweede speerpunt.

De ChristenUnie-SGP wil tevens zorgdragen voor een veilig aanvoelende leefomgeving rond provinciale wegen, fietspaden en spoorwegen. Wij willen een effectieve aanpak van de zogenaamde 'blackspots' om zo het aantal verkeersslachtoffers verder te reduceren. Daarbij wil de ChristenUnie-SGP duurzame doch adequate straatverlichting, een effectieve bestrijding van verrommeling van straten door zwerfafval en voor goede en tijdig beschikbare hulpverlening.

De ChristenUnie-SGP staat tevens voor het realiseren van een preventief drugsbeleid, door goede informatie over de gevolgen van het gebruik van verdovende middelen voor de eigen gezondheid en voor het milieu. Daarbij zal de provincie de samenwerking zoeken met de RIEC's. De focus daarbij is niet enkel op de negatieve gevolgen voor de gebruiker (gezondheid, financieel), maar heeft ook tot doel inzicht te geven in de gevolgen van illegale productie van drugs voor de leefomgeving.

De ChristenUnie-SGP verafschuwt het feit dat gezagsdragers binnen de provincie worden bedreigd door criminele bendes. Wij bepleiten een prominente rol voor de Commissaris van de Koning als trekker van het regionale veiligheidsbeleid en bescherming van de veiligheid van burgemeesters en wethouders in Brabant. De provincie zal zich er sterk voor maken dat

de financiële middelen die worden verkregen door het “Pluk ze-beleid” bij criminele activiteiten, weer worden geïnvesteerd in de regionale criminaliteitsbestrijding

Mensenhandel is een op grote schaal voorkomende vorm van arbeidsuitbuiting. Ook in Brabant worden (arbeids)migranten en sekswerkers uitgebuit. Daarbij zijn de mensenrechten in het geding. Dit is absoluut onacceptabel. Om die reden zullen gemeenten door de provincie worden aangesproken op hun wettelijke taak om een effectief beleid vast te stellen voor de preventie en handhaving van bestrijding van mensenhandel in hun gemeente.

Speerpunten:

1. Ter bestrijding van de zware criminaliteit wordt het budget van de Taskforce Brabant Zeeland en het RIEC door de provincie verhoogd tot 2,5 mln euro per jaar.
2. Er komt een Taskforce bestrijding mensenhandel. Lokale overheden worden aangesproken op hun wettelijke taken t.a.v. het voorkomen en bestrijden van mensenhandel.
3. Er komt meer toezicht en handhaving op bedrijven bij de toepassing van de regelgeving in het kader van de Omgevingswet.
4. De Commissaris van de Koning krijgt een prominente rol als trekker van het regionale veiligheidsbeleid.
5. De provincie garandeert volledige schadeloosstelling van benadeelde grondeigenaren bij illegale dumpingen van drugsafval.

Hoofdstuk 9 - Onderwijs

Brabant heeft een rijk geschakeerd onderwijsaanbod van de vakschool tot en met de Universiteit. Er is daardoor veel ruimte voor talentontwikkeling van kinderen en jongeren. De ChristenUnie-SGP vindt dat iedereen zijn/haar talenten goed moet kunnen ontwikkelen en op peil moet kunnen houden.

Het is belangrijk dat het onderwijsaanbod goede aansluiting heeft op de behoefte aan beschikbaar personeel op de arbeidsmarkt. Dat komt de deelname in de maatschappij ten goede en de behoefte aan grotere aantallen arbeidsmigranten wordt daardoor wellicht gereduceerd. Ondanks het ruime aanbod in het onderwijs signaleert de ChristenUnie-SGP dat er behoefte is aan meer regie op regionaal niveau om de aansluiting tussen vraag naar gespecialiseerd personeel goed aan te sluiten bij het aanbod in onderwijsinstellingen.

De ChristenUnie-SGP wil een regisseursrol voor de provincie als het gaat om het aanbod in het onderwijs en de vraag vanuit de arbeidsmarkt. Het is belangrijk dat de onderwijsbehoefte van de Brabantse bedrijven, organisaties en overheden in kaart wordt gebracht. De provincie borgt dat het onderwijsaanbod in Brabant goed aansluit op de behoeften in de arbeidsmarkt.

De provincie streeft ook naar een breed aanbod van BBL- en BOL-opleidingen in het lager en middelbaar beroepsonderwijs. Het is belangrijk dat vakbekwame medewerkers in de provincie beschikbaar blijven en dat het onderwijsaanbod daarvoor met goede spreiding wordt aangeboden. Daarbij ligt de focus op de opleidingsgebieden energie, techniek, zorg, agrofood en logistiek. Daarnaast stimuleert de provincie de inrichting van vakscholen door pilots toe te laten van vakscholen en praktijkonderwijs.

De provincie stimuleert projecten gericht op *“een leven lang leren”*, waarmee ook ouderen blijvend inhoudelijke en bij hun capaciteiten passende functies kunnen blijven vervullen.

Speerpunten:

1. De provincie draagt zorg voor een provinciebreed aanbod van vakscholen en onderwijsinstellingen.
2. Er komen pilots van meester/gezel opleidingen, waarbij jongeren in de praktijk leren van ouderen met hands-on ervaring.
3. Maximale leerlingenaantallen (numerus fixus) voor opleidingen met een beperkt beroepsperspectief.

Hoofdstuk 10 - Samenleving

Omzien naar elkaar, dat is het uitgangspunt van een samenleving waarin iedereen meetelt. Dit Bijbelse uitgangspunt is voor de ChristenUnie-SGP belangrijk en wordt bij alle beslissingen meegenomen. In de praktijk betekent dit dat we ons hard maken voor een betekenis-economie, ondersteuning van kwetsbaren in de samenleving, leefbaarheid van dorpen en kernen en het behoud van erfgoed. De provincie heeft als middenbestuur een belangrijke verbindende rol. We willen dat ook de generaties na ons Blijvend en Duurzaam mogen leven in een wereld van Hoop.

Het omzien naar kwetsbaren in de samenleving is een taak die bepaalde organisaties met succes vormgeven. Deze organisaties verdienen onze steun. Zo heeft de ChristenUnie-SGP zich in de afgelopen Statenperiode hard gemaakt voor financiële steun voor de Voedselbank Tilburg. Het resultaat was een bijdrage van € 150.000 euro voor energiebesparende maatregelen. Dit is een voorbeeld van hoe de provincie dergelijke organisaties die zich belangeloos inzetten voor kwetsbaren in de samenleving kan steunen.

Iedereen verdient de kans om aan het werk te gaan. Bedrijven moeten gesteund worden bij de werving en inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Met name het vinden van passende financiering is voor veel sociale ondernemers erg lastig. De provincie kan hierin hulp bieden door een betekenis-economie te stimuleren met brede welvaart als uitgangspunt van economisch beleid.

Leefbaarheid van dorpen en kernen is een belangrijke basis voor een samenleving die participierend en betrokken is. WOP's (wijkontwikkelingsplannen) en IDOP's (integrale dorpsontwikkelingsplannen) zijn waardevolle tools om hier invulling aan te geven. De ChristenUnie-SGP wil deze systematiek in de komende statenperiode opnieuw implementeren. Tevens wil ChristenUnie-SGP stimuleren dat er meer groen in de steden en dorpen verschijnt.

De leefbaarheid van dorpen en kernen hangt sterk samen met groen. Volgens IVN heeft natuur in de wijk allerlei positieve effecten. Zo hebben mensen minder hartklachten, een betere mentale gezondheid en zorgt natuur vaak voor een betere sociale cohesie. Binnen Brabant zien we een beweging ontstaan waarbij mensen van alle leeftijden in contact worden gebracht met de natuur. ChristenUnie-SGP vindt dit een goede ontwikkeling en zal waar mogelijk dergelijke organisaties van harte steunen.

Erfgoed is meer dan alleen oude gebouwen die behouden moet worden. 'Erfgoed laat zien waar je vandaan komt en wie je bent,' aldus Erfgoed Brabant. Het behoud van erfgoed begint dan ook bij elk individueel persoon. ChristenUnie-SGP vindt bewustwording op dit gebied erg belangrijk. Mensen moeten zich in willen zetten voor het behoud van hún kern, hún dorpskerk, hún natuur. Het steunen van lokale initiatieven voor het behoud van het eigen cultureel en religieus erfgoed vindt ChristenUnie-SGP een belangrijke provinciale taak.

De ChristenUnie-SGP zal zich ervoor inzetten dat alle Brabanders zich ook op sportief en cultureel gebied in hun eigen leefomgeving kunnen ontplooien. Naast ondersteuning van het bestaande aanbod hoort ook steun aan de gehandicaptensport hier helemaal bij.

Speerpunten:

1. De provincie stimuleert initiatieven die bijdragen aan de deelname in de maatschappij van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
2. De provincie spant zich in voor bescherming en behoud van ons cultureel erfgoed.
3. Voor dorps- en wijkontwikkelingsplannen wordt in de komende periode 100 miljoen beschikbaar gesteld.